

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОНАННЯ АКТИВНИХ КРЕДИТНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ПОРЯДКУ СПАДКУВАННЯ

Ткачук А.К., студент магістратури ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ НАВС *Залізняка В.А.*

Приймаючи спадщину, спадкоємець повинен бути готовим до прийняття не лише активів, а й боргових зобов'язань померлого. Можливість спадкування боргу прямо передбачена спадковим законодавством, а саме ст. 1218 ЦК України. Винятком з цього правила є лише зобов'язання боржника, які припиняються зі смертю фізичної особи [1]. Відповідно до ч.1 статті 608 ЦК України, зобов'язання, нерозривно пов'язані з особою боржника, не можуть бути виконані іншою особою. У всіх інших випадках до спадкоємців переходять відповідні боргові зобов'язання спадкодавця. Право та порядок пред'явлення вимог кредитора до спадкоємця регулюються ст. 1281 ЦК України, а кореспондуючий обов'язок спадкоємця задовольнити такі вимоги ст. 1282 ЦК України [2].

Проте, слід зазначити, що існують певні прогалини у врегулюванні даних правовідносин, зокрема, щодо порядку та черговості задоволення вимог кредиторів. Якщо кредитори пред'являють свої вимоги до спадкоємців у різний час, спадкоємці мають право задовольняти їх добровільно за фактом пред'явлення вимоги і в межах вартості спадкового майна. У цьому разі вимоги одних кредиторів можуть бути задоволені повністю, других - частково, а третім у цьому взагалі буде відмовлено. Однією з причин такої невизначеності є те, що законодавством не покладено обов'язок на учасників спадкових правовідносин з'ясовувати наявність усіх боргів, які мав спадкоємець за життя, та всіх кредиторів, які мають право вимоги за такими боргами.

Отже, у випадку, коли вартість успадкованого майна менше, ніж сума боргу, то кредиторам доведеться задовольнятися частковим погашенням боргових зобов'язань, що дорівнюють вартості успадкованого майна. Вимагати від спадкоємця повного внесення грошових коштів за рахунок його особистого майна кредитори не мають права [4].

Поряд з цим слід наголосити на можливості обмеження обсягу вимог кредиторів в частині стягнення відсотків та неустойки. Так, відповідно до п. 32 Постанови Пленуму Верховного Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» від 30 березня 2012 р. № 5, спадкоємці несуть зобов'язання погасити нараховані відсотки і неустойку тільки в тому випадку, якщо вони вчинені позичальником за життя. Інші нараховані зобов'язання фактично не пов'язані з особою позичальника і не можуть присуджуватися до сплати спадкоємцями [3]. Це роз'яснення встановлює виняток із загального правила, при цьому слід враховувати, що згідно з положенням ч. 2 ст. 1231 ЦК України до спадкоємця переходить обов'язок сплатити неустойку (штраф, пеню) за умов, що судом було прийнято рішення з призначенням певної суми до виплати кредитору, а боржник (спадкодавець) не виконав такого рішення суду.

Тому слід ретельно перевірити, чи мало місце пред'явлення кредитором вимог до спадкодавця щодо погашення боргу за його життя, чи були додатково нараховані до суми боргу відсотки та чи було рішення суду про стягнення неустойки зі спадкодавця за його життя.

Що стосується безпосередньо способів задоволення вимог кредиторів, їх можна реалізувати в грошовому еквіваленті шляхом:

- укладення з кредитором мирової угоди, за якою спадкоємець повертає кредиту суму боргу в грошовому еквіваленті, виходячи з оціночної вартості успадкованого нерухомого майна, що підтверджується висновком експертної установи;

- оформлення нотаріально завіреної заяви (про проведення розрахунку), а саме про те, що кредитор отримав від спадкоємця грошову суму, яка відповідає сумі позовних вимог у відповідній справі, визнає належне виконання спадкоємцем боргового зобов'язання.

Але навіть задовольнивши в такий спосіб інтереси одного кредитора, спадкоємець не застрахований від того, що інші кредитори в майбутньому не звернуться до нього з вимогами про виконання кредитних зобов'язань. За такої ситуації основними інструментами захисту інтересів спадкоємця буде рішення суду, мирова угода, квитанція про перерахування суми боргу кредиту та висновок експертної установи щодо оціночної вартості нерухомості, прийнятої у спадщину. Якщо грошова сума, еквівалентна вартості прийнятого у спадщину нерухомого майна, була повністю перерахована кредиту для погашення суми боргу, то задоволення вимог інших кредиторів буде неможливим. Якщо ж спадкоємець сплатив частину зазначеної грошової суми для повного погашення боргу перед кредитором, то наступні кредитори можуть пред'являти вимоги лише в межах вартості спадкового майна, яке залишилося [5].

Незважаючи на детальне врегулювання спадкових відносин, існують прогалини в питаннях визначення обсягу боргу спадкодавця, за яким спадкоємці притягуються до відповідальності, покладених на них несприятливих наслідків, а також порядку і черговості задоволення правонаступниками вимог кредиторів спадкодавця. Необхідність заповнення цих прогалин у законі очевидна, адже цілком можливі ситуації, за яких коштів на оплату всіх боргів спадкодавця буде недостатньо, а задоволення кредиторських вимог повинно здійснюватись на засадах рівності учасників.

Список використаних джерел:

1. Лист Вишого спеціалізованого суду з розгляду цивільних та кримінальних справ від 16.05.2013 № 24-753/0/4-13.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про практику застосування судами законодавства при вирішенні спорів, що виникають із кредитних правовідносин» від 30 березня 2012 р. № 5.
4. Спадкування в Україні / Л.М.Горбунова, СВ.Богахов, І.Ф.Іванчук Н.А.Кубар; М-во юстиції України.- К.: «Поліграф-Експрес», 2013. - 68 с.
5. Цивільне право України: Навч. посіб. / Ю.В. Білоусов, С.В. Лозінська, С.Д. Русу та ін. - За ред. Р.О. Стефанчука. - К: Наукова думка; Прецедент, 2013. - 420 с.